

INSTYTUCJE POMOCNICZE RYNKU FINANSOWEGO

Materiał przygotowany w ramach edukacji prawnej, zmierzającej do zwiększenia świadomości prawnej społeczeństwa przez:

Kancelarię Radcy Prawnego

dr Małgorzaty Maliszewskiej

ul. Szczęśliwicka 27a lok. 3, 02-323 Warszawa

tel. (22) 822 30 30, prawnik@drmaliszewskakancelaria.com

KLASYFIKACJA INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Jednym z podziałów instytucji finansowych występującym w literaturze oraz stosowanym przez Narodowy Bank Polski jest podział na:

- instytucje monetarne - ich działalność koncentruje się na przyjmowaniu depozytów i ich zamienników od instytucji niebędących instytucjami monetarnymi, a także na przyznawaniu kredytów i lokowaniu pieniędzy w papierach wartościowych, np. banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe,
- instytucje niemonetarne, wśród których można wyróżnić pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, których działalność obejmuje zaciąganie zobowiązań innych niż gotówkowe, np. domy maklerskie, fundusze inwestycyjne, fundusze emerytalne oraz pomocnicze instytucje finansowe.

POMOCNICZE INSTYTUCJE FINANSOWE

Pomocnicze instytucje finansowe są to instytucje, które nie prowadzą pośrednictwa finansowego we własnym imieniu, a jedynie przyczyniają się do tworzenia warunków do tego pośrednictwa.

Do pomocniczych instytucji finansowych zalicza się:

- towarzystwa funduszy inwestycyjnych,
- towarzystwa funduszy emerytalnych,
- brokerów, agentów i doradców ubezpieczeniowych i emerytalnych,
- doradców inwestycyjnych,
- kantory,
- giełdy papierów wartościowych,
- giełdy towarowe,
- instytucje tworzące infrastrukturę dla funkcjonowania rynków finansowych, np. izby i centra rozliczeniowe,
- instytucje płatnicze,
- Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.,
- instytucje zajmujące się sprzedażą ratalną,
- firmy windykacyjne,
- Związek Banków Polskich,
- Krajową Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową,
- przedstawicielstwa banków zagranicznych,
- centralne, których jednostki zależne - wszystkie lub ich większość - są instytucjami finansowymi.

TOWARZYSTWA FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH

Towarzystwa funduszy inwestycyjnych działają na podstawie ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi.

Zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy „*Towarzystwem funduszy inwestycyjnych może być wyłącznie spółka akcyjna z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, która uzyskała zezwolenie Komisji na wykonywanie działalności określonej w art. 45 ust. 1 (zezwolenie na wykonywanie działalności przez towarzystwo)*”.

Towarzystwo tworzy fundusz inwestycyjny, zarządza nim oraz reprezentuje fundusz wobec osób trzecich.

TOWARZYSTWA FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH

Przedmiotem działalności towarzystwa funduszy inwestycyjnych jest wyłącznie tworzenie funduszy inwestycyjnych otwartych lub funduszy zagranicznych, zarządzanie nimi, w tym pośrednictwo w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa, reprezentowanie ich wobec osób trzecich oraz zarządzanie zbiorczym portfelem papierów wartościowych.

Za zezwoleniem Komisji Nadzoru Finansowego towarzystwo może rozszerzyć przedmiot działalności o:

- tworzenie specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych i funduszy inwestycyjnych zamkniętych, zarządzanie tymi funduszami, w tym pośrednictwo w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa, a także reprezentowanie ich wobec osób trzecich oraz zarządzanie unijnymi AFI, w tym wprowadzanie ich do obrotu,
- zarządzanie portfelami, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych,
- doradztwo inwestycyjne, pod warunkiem że towarzystwo jednocześnie wystąpiło o zezwolenie na zarządzanie portfelami, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych, lub prowadzi taką działalność,
- przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych, pod warunkiem że towarzystwo jednocześnie wystąpiło o zezwolenie na prowadzenie działalności polegającej na tworzeniu specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych i funduszy inwestycyjnych zamkniętych, zarządzanie tymi funduszami, w tym pośrednictwo w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa, a także reprezentowanie ich wobec osób trzecich oraz zarządzanie unijnymi AFI, w tym wprowadzanie ich do obrotu oraz zarządzanie portfelami, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych lub prowadzi działalność w tych zakresach,
- pośrednictwo w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych otwartych utworzonych przez inne towarzystwa lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do EEA oraz w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych utworzonych przez inne towarzystwa - w przypadku gdy rozszerzyło przedmiot działalności o tworzenie specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych i funduszy inwestycyjnych zamkniętych, zarządzanie tymi funduszami, w tym pośrednictwo w zbywaniu i odkupywaniu jednostek uczestnictwa, a także reprezentowanie ich wobec osób trzecich oraz zarządzanie unijnymi AFI, w tym wprowadzanie ich do obrotu,
- doradztwo inwestycyjne w odniesieniu do instrumentów finansowych, jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych otwartych utworzonych przez inne towarzystwa lub tytułów uczestnictwa funduszy zagranicznych oraz funduszy inwestycyjnych otwartych z siedzibą w państwach należących do EEA,
- pełnienie funkcji przedstawiciela funduszy zagranicznych.

TOWARZYSTWA FUNDUSZY EMERYTALNYCH

Towarzystwa funduszy emerytalnych działają na podstawie ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy „*Towarzystwo prowadzi działalność wyłącznie w formie spółki akcyjnej*”.

Przedmiotem działalności towarzystwa funduszy emerytalnych jest wyłącznie tworzenie i zarządzanie funduszami oraz ich reprezentowanie wobec osób trzecich.

TOWARZYSTWA FUNDUSZY EMERYTALNYCH

Towarzystwo funduszy emerytalnych nie może:

- 1) nabywać lub obejmować udziałów, akcji albo innych papierów wartościowych, jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych lub tytułów uczestnictwa emitowanych przez instytucje wspólnego inwestowania mające siedzibę za granicą ani uczestniczyć w spółkach niemających osobowości prawnej,
- 2) udzielać pożyczek, gwarancji i poręczeń, z wyjątkiem pożyczek z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,
- 3) zaciągać pożyczek i kredytów, w tym także dokonywać emisji obligacji, jeżeli wysokość zobowiązań towarzystwa z tego tytułu przekroczy łącznie 20% wartości kapitałów własnych.

BROKERZY I AGENCI UBEZPIECZENIOWI

Brokerzy oraz agenci ubezpieczeniowi działają na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń.

Agent oferujący ubezpieczenia uzupełniające - przedsiębiorca wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy agencyjnej zawartej z zakładem ubezpieczeń, wpisany do rejestru agentów, niebędący instytucją kredytową w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń, zakładami reasekuracji i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego ani firmą inwestycyjną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012, który za wynagrodzeniem wykonuje dystrybucję ubezpieczeń jako działalność uboczną, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

- a) podstawową działalnością przedsiębiorcy nie jest działalność w zakresie dystrybucji ubezpieczeń,
- b) przedsiębiorca dystrybuuje wyłącznie ubezpieczenia uzupełniające dostarczane towary lub świadczone usługi,
- c) dystrybucja ubezpieczeń nie odnosi się do umowy ubezpieczenia na życie lub umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, chyba że taka umowa jest uzupełnieniem dostarczanych towarów lub świadczonych usług w ramach podstawowej działalności przedsiębiorcy.

Agent ubezpieczeniowy - przedsiębiorca, inny niż agent oferujący ubezpieczenia uzupełniające, wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy agencyjnej zawartej z zakładem ubezpieczeń i wpisany do rejestru agentów.

Broker ubezpieczeniowy - osoba fizyczna albo osoba prawna, posiadająca wydane przez organ nadzoru zezwolenie na wykonywanie działalności brokerskiej w zakresie ubezpieczeń, wpisana do rejestru brokerów.

BROKERZY I AGENCI UBEZPIECZENIOWI

Zarówno brokerzy, jak i agenci zaliczani są do dystrybutorów ubezpieczeń.

Dystrybucja ubezpieczeń oznacza działalność wykonywaną wyłącznie przez dystrybutora ubezpieczeń polegającą na:

- 1) doradzaniu, proponowaniu lub wykonywaniu innych czynności przygotowawczych zmierzających do zawarcia umów ubezpieczenia lub umów gwarancji ubezpieczeniowych,
- 2) zawieraniu umów ubezpieczenia lub umów gwarancji ubezpieczeniowych w imieniu zakładu ubezpieczeń, w imieniu lub na rzecz klienta albo bezpośrednio przez zakład ubezpieczeń,
- 3) udzielaniu pomocy przez pośrednika ubezpieczeniowego w administrowaniu umowami ubezpieczenia lub umowami gwarancji ubezpieczeniowych i ich wykonywaniu, także w sprawach o odszkodowanie lub świadczenie,
- 4) udzielaniu informacji dotyczących jednej lub większej liczby umów ubezpieczenia lub umów gwarancji ubezpieczeniowych na podstawie kryteriów wybranych przez klienta za pośrednictwem stron internetowych lub innych mediów oraz opracowywaniu rankingów produktów ubezpieczeniowych obejmującego porównanie cen i produktów lub składek z tytułu umowy ubezpieczenia lub umowy gwarancji ubezpieczeniowej, w przypadku gdy klient jest w stanie pośrednio lub bezpośrednio zawrzeć umowę ubezpieczenia lub umowę gwarancji ubezpieczeniowej za pośrednictwem stron internetowych lub innych mediów.

Agent ubezpieczeniowy oraz agent oferujący ubezpieczenia uzupełniające, w ramach prowadzonej działalności agencyjnej, wykonują czynności w zakresie dystrybucji ubezpieczeń w imieniu lub na rzecz zakładu ubezpieczeń, zwane dalej "czynnościami agencyjnymi".

Broker ubezpieczeniowy, w ramach prowadzonej działalności brokerskiej, wykonuje czynności w zakresie dystrybucji ubezpieczeń w imieniu lub na rzecz klienta, zwane dalej "czynnościami brokerskimi w zakresie ubezpieczeń".

KRAJOWA IZBA ROZLICZENIOWA

Krajowa Izba Rozliczeniowa działa na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

Zgodnie z art. 67 ustawy „Skarb Państwa lub banki wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi mogą tworzyć izby rozliczeniowe w formie spółek handlowych w celu wymiany zleceń płatniczych oraz ustalania wzajemnych wierzytelności wynikających z tych zleceń. Udziałowcem lub akcjonariuszem izby rozliczeniowej może być Skarb Państwa. Dla zabezpieczenia przeprowadzania rozrachunku izba rozliczeniowa może tworzyć ze środków banków fundusz gwarancyjny; środki tego funduszu nie podlegają egzekucji z majątku banku”.

Do zadań Krajowej Izby Rozliczeniowej należy:

- świadczenie usług przy rozliczeniach międzybankowych w walucie polskiej i euro,
- świadczenie usług z zakresu rozliczeń i płatności realizowanych w ramach elektronicznych systemów: Elixir, Euro Elixir i Express Elixir oraz systemu bezpośrednich płatności internetowych Paybynet,
- dostarczanie usług wspólnych oraz badań i rozwoju dla sektora bankowego,
- dostarczanie usług wspierających uczestnictwo sektora bankowego w programach dla administracji publicznej.

GIEŁDY TOWAROWE

Giełdy towarowe działają na podstawie ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych.

Giełda towarowa - zespół osób, urządzeń i środków technicznych zapewniający wszystkim uczestnikom obrotu jednakowe warunki zawierania transakcji giełdowych oraz jednakowy dostęp w tym czasie do informacji rynkowych, a w szczególności do informacji o kursach i cenach towarów giełdowych oraz o obrotach towarami giełdowymi.

Giełda towarowa może być prowadzona wyłącznie przez spółkę akcyjną.

Zgodnie z art. 5 ust. 2 „Z zastrzeżeniem ust. 3 i przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, przedmiotem przedsiębiorstwa spółki, może być wyłącznie prowadzenie giełdy”.

Celem działania spółki prowadzącej giełdę towarową jest:

- 1) koncentracja podaży i popytu na towary giełdowe,
- 2) zapewnienie bezpiecznego i sprawnego przebiegu transakcji giełdowych i rozliczeń,
- 3) upowszechnianie jednolitych informacji umożliwiających ocenę aktualnej wartości towarów giełdowych.

KRAJOWA SPÓŁDZIELCZA KASA OSZCZĘDNOŚCIOWO-KREDYTOWA

Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa działa na podstawie ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

Celem działalności Kasy Krajowej jest zapewnienie stabilności finansowej kas, a w szczególności udzielanie kasom wsparcia finansowego ze środków funduszu stabilizacyjnego, oraz sprawowanie kontroli nad kasami dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami prawa.

Zgodnie z art. 44 ustawy przedmiotem działalności Kasy Krajowej jest:

- 1) reprezentowanie interesów kas przed organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego, a także w organizacjach międzynarodowych;
- 2) wyrażanie opinii o projektach aktów prawnych dotyczących kas;
- 3) zapewnianie doradztwa prawnego, organizacyjnego i finansowego;
- 4) organizowanie szkoleń i prowadzenie działalności wydawniczej związanej z działalnością kas;
- 5) opracowywanie standardów świadczenia usług i prowadzenie dokumentacji przez kasy oraz systemów informatycznych dla kas;
- 6) przyjmowanie lokat;
- 7) udzielanie pożyczek i kredytów kasom;
- 8) pośredniczenie w przeprowadzaniu rozliczeń, o których mowa w art. 3 ust. 1, oraz wydawanie kart płatniczych, jeżeli kasa nie wybierze innego sposobu prowadzenia tej działalności;
- 9) udzielanie pomocy nowo powstającym kasom;
- 10) wypełnianie za kasy obowiązków informacyjnych wobec Narodowego Banku Polskiego.

KRAJOWY DEPOZYT PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH S.A.

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych działa na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi.

Do zadań Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych należy m. in.:

- 1) prowadzenie depozytu papierów wartościowych,
- 2) nadzorowanie zgodności wielkości emisji z liczbą papierów wartościowych, zarejestrowanych w depozycie papierów wartościowych, znajdujących się w obrocie,
- 3) obsługa realizacji zobowiązań emitentów wobec uprawnionych z papierów wartościowych zarejestrowanych w depozycie papierów wartościowych,
- 4) wykonywanie czynności związanych z wycofywaniem papierów wartościowych z depozytu papierów wartościowych,
- 5) rozliczanie transakcji zawieranych na rynku regulowanym,
- 6) prowadzenie systemu zabezpieczania płynności rozliczeń, w tym systemu gwarantowania rozliczeń transakcji zawartych na rynku regulowanym,
- 7) dokonywanie rozliczenia i rozrachunku transakcji innych niż zawierane w systemie obrotu instrumentami finansowymi.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Związek Banków Polskich działa na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych.

Celem Związku jest:

- reprezentowanie i ochrona wspólnych interesów członków Związku,
- podejmowanie i wspieranie działań na rzecz rozwoju polskiej gospodarki w ramach Unii Europejskiej oraz współpracy międzynarodowej,
- uczestniczenie w dialogu społecznym poprzez dostarczanie rzetelnej wiedzy na temat działalności banków i ich roli w zrównoważonym rozwoju gospodarczym kraju.

ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

Do zadań Związku należy w szczególności:

- 1) tworzenie sprzyjających warunków organizacyjnych i prawnych rozwoju sektora bankowego poprzez współdziałanie z organami Państwa,
- 2) organizowanie współdziałania banków na rzecz rozwoju sektora bankowego i infrastruktury międzybankowej, w tym zwłaszcza w zakresie:
 - a) rozliczeń pieniężnych, obrotu kartowego,
 - b) standaryzacji instrumentów rynków finansowych,
 - c) zbierania, przetwarzania i wymiany informacji bankowej i gospodarczej,
 - d) kształcenia kadr bankowych i upowszechniania wiedzy bankowej,
 - e) bezpieczeństwa banków i przeciwdziałania wykorzystywaniu banków w działalności przestępczej,
 - f) prowadzenia działalności informacyjnej i promocyjnej, tworzenia forum dyskusji i spotkań środowiska bankowego,
 - g) kształtowania zasad dobrej praktyki bankowej,
- 3) podejmowania działań na rzecz tworzenia i rozwoju instytucji obsługujących sektor bankowy, zwłaszcza w zakresie:
 - a) rozliczeń pieniężnych,
 - b) organizacji izb rozliczeniowych,
 - c) wymiany informacji bankowej i gospodarczej,
 - d) podpisu elektronicznego i certyfikacji,
 - e) szkolnictwa bankowego i badań nad bankowością,
 - f) postępowania pojednawczego i sądownictwa polubownego,
 - g) arbitrażu bankowego na rzecz klientów banków (konsumentów).

Dziękuję za uwagę!

Kancelaria Radcy Prawnego

dr Małgorzaty Maliszewskiej

ul. Szczęśliwicka27a lok. 3, 02-323 Warszawa

tel.(22) 822 30 30, prawnik@drmaliszewskakancelaria.com